

تأثیر آموزش راهبردهای فراشناختی بر درمان اختلال بیان نوشتاری

فاطمه آدم زاده: کارشناس ارشد روان شناسی / مشاور مدارس و مدرس تربیت معلم

مقدمه

مباحث مربوط به فراشناخت و شناخت و استفاده از آن‌ها در فرآیند تدریس از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از آنجایی که فرآیند یادگیری در اغلب دانش‌آموزان به صورت سازمان نیافته و غیررسمی انجام می‌گیرد، این یادگیری در طول زندگی و براساس تجربه بندرت سازمان دهی و بررسی می‌شود. با توجه به تغییرات سریع محیط نیاز به یادگیری مؤثر و دقیق افزایش می‌یابد. آموزش‌هایی که در چند سال قبل برای انجام درست کاری صورت گرفته ممکن است مناسب نباشد. دیگر نمی‌توانیم بر یادگیری نیم یاد گرفته و تصادفی و نامربوط متکی باشیم. باید بیاموزیم که چگونه یاد بگیریم.

دانش‌آموزان اغلب سعی می‌کنند آموزش‌هایی را دنبال کنند، در حالی که عقیده‌ای درباره‌ی کاری که انجام می‌دهند، ندارند و غالباً از تشریح روش‌های خودشان برای حل مسأله ناتوان هستند. اگر ما بخواهیم رفتار هوشمندانه به عنوان محصول تعلیم و تربیت گسترش پیدا کند، باید راهبردهای آموزشی که به طور هدفمند سوگیری شده و توانایی‌های فراشناخت را گسترش می‌دهد

در روش‌های تدریس جای دهیم. جالب توجه است که آموزش مستقیم فراشناخت ممکن است مفید نباشد. زیرا وقتی راهبردهای حل مسأله به دانش‌آموزان تکلیف می‌شود به جای آنکه به وسیله‌ی خود آنها ایجاد شود ممکن است عملکرد آنها چندان مطلوب نباشد. باید توجه کرد که فراشناخت را تدریس می‌کنیم بدون اینکه فشار اضافی به دانش‌آموزان برای تمرکز بیشتر ایجاد کرده باشیم. از راه‌های مختلفی می‌توان توانایی فراشناختی دانش‌آموزان را افزایش داد. از جمله این روش‌ها طرح سؤال و الگو دادن به دانش‌آموزان می‌باشد (درویزه، ۱۳۷۷). در این رابطه پالینسکار^۱ و بران^۲ آموزش دوجانبه را مطرح کردند. در این شیوه راهبردهای شناختی به واسطه‌ی مکالمه‌های اجتماعی بین معلم و دانش‌آموز آموزش داده می‌شود. در این نمونه از آموزش، معلمان و دانش‌آموزان هدایت بحث‌ها را درباره‌ی موضوع‌های متن به‌طور اشتراکی به دست می‌گیرند (لرنر^۳، ۱۹۹۷).

برای درک راهبردهای شناختی می‌بایست آن‌ها را با راهبردهای فراشناخت مقایسه کرد.

در سازمان دادن به افکار خویش و تبدیل آنها به شکل صحیح ارتباط نوشتاری است. بسیاری از کودکان که قادرند به طور شفاهی افکار خود را به اختصار به زبان آورند، در برقراری ارتباط منطقی به شکل نوشتاری به کلسی عاجزند (والاس^۸، مک لافلین^۹، ترجمه‌ی منشی طوسی، ۱۳۷۰).

نورمحمدی (۱۳۷۵) در پژوهش خود تأثیر راهبردهای شناختی و رایانه‌ای را در کارآمدی نوشتاری نمونه‌ای از کودکان نادرست‌نویس مورد بررسی قرار داد. گروه نمونه ۲۰ نفر از دانش‌آموزان پایه چهارم دوره ابتدایی بودند که به صورت تصادفی و به مدت ۶۰ ساعت آموزش (آموزش‌دهی و خود تصحیحی) و راهبرد رایانه‌ای (واژه‌پرداز) راهبردهای شناختی به آنان عرضه شد. نتیجه نشان داد راهبردهای شناختی و رایانه‌ای در پیشرفت کمی و کیفی انشاء تأثیر مثبت دارد.

آدم زاده (۱۳۸۰) تأثیر آموزش راهبردهای شناختی (برنامه ریزی، سازمان دهی، پیش‌نویسی و اصلاح کردن) را در اصلاح مشکلات بیان نوشتاری دانش‌آموزان با ناتوانی یادگیری مورد بررسی قرار داد. نمونه مورد نظر شامل ۶۱ نفر دانش‌آموز با ناتوانی یادگیری در زمینه بیان نوشتاری که ۳۱ نفر به عنوان گروه گواه و ۳۰ نفر به عنوان گروه آزمایشی که این گروه طی ۳۵ جلسه راهبردهای شناختی را در پنج مرحله آموزش دیدند. یافته‌های پژوهش نشان داد آموزش راهبردهای شناختی در بهبود بیان نوشتاری دانش‌آموزان تأثیر معنی‌داری داشته است. مایکل

راهبردهای شناختی به چاره‌اندیشی‌هایی که دانش‌آموز برای یادگیری، به‌خاطر سپاری و درک مطلب از آن استفاده می‌کند، اشاره دارد (زیمـرمن^۴ و پـونز^۵، ۱۹۹۰). از راهبردهای شناختی می‌توان به راهبردهای خاصی چون خلاصه نویسی، برجسته و مشخص نمودن مطالب، مرور کردن و تشریح و تصویر ذهنی مطالب اشاره کرد. (سوندری^۶ و کیتزانتاز^۷، ۲۰۰۴) راهبردهای فراشناختی ابزارهایی هستند که برای هدایت راهبردهای شناختی و نظارت بر آنها بکار برده می‌شوند. از جمله این راهبردها می‌توان تعیین هدف برای یادگیری، طرح سؤال برای مطلبی که خوانده می‌شود، ارزشیابی از آنچه که خوانده شده است و تنظیم سرعت مطالعه را نام برد. به سخن دیگر یادگیرنده به کمک راهبردهای فراشناختی از راهبردهای شناختی‌اش حداکثر استفاده را می‌برد (دمبو، ۱۹۹۴ به نقل از آوانسیان، ۱۳۷۷). پژوهش‌های گسترده‌ای در مورد این راهبردها انجام گرفته که از بین آنها می‌توان به راهبردهایی برای درمان بیان نوشتاری اشاره کرد. در این پژوهش سعی شده است به بررسی و مقایسه‌ی شیوه‌های درمان اختلال بیان نوشتاری (از طریق آموزش راهبردهای فراشناختی) در دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری در پایه‌ی پنجم دوره‌ی ابتدایی شهر اصفهان پرداخته شود تا از نتایج آن در امر تدریس استفاده شود.

اختلال بیان نوشتاری یکی از انواع ناتوانی‌های خاص یادگیری در روند تحصیل می‌باشد که مشکل اصلی دانش‌آموز، ناتوانی

و POWER (بس نوا) می باشد که توسط انگلرت^{۱۵} و سکستون^{۱۶} و همکاران انجام گرفته است که توضیح آن به قرار زیر می باشد:

انگلرت (۱۹۹۱) بیان می دارد: آموزش راهبردهای شناختی در نوشتن یک برنامه ی آموزشی است که در رسیدن به درک بهتر از همه ی حقایق فرآیند نوشتن مطرح می شوند که شامل راهبردهای شناختی و فراشناختی برای برنامه ریزی، سازمان دهی، پیش نویسی و اصلاح کردن است. وی دانش آموزان کلاس چهارم و پنجم ابتدایی را که در بیان نوشتاری مشکل داشتند با استفاده از این پنج راهبرد آموزش داد. پس آزمون نشان داد که دانش آموزان نوشته شان را بهبود بخشیدند.

سکستون، هریس^{۱۷}، گراهام^{۱۸} (۱۹۹۸) مدل تحول خود نظم دهی را بر روی ۶ دانش آموز ۱۰ تا ۱۲ سال با ناتوانی یادگیری در نوشتن استفاده کردند. در این مدل راهبرد TREE (مد بس) را آموزش دادند. مراحل بدین قرار است که دانش آموزان ابتدا باید جملات موضوعشان را گسترش دهند، دلایل فرضیه شان را یادداشت کنند، درستی هر دلیل را بررسی کنند و در پایان یک سرانجامی برای مقاله شان بنویسند. نتیجه اینکه آموزش تأثیر روی عمل نوشتن دانش آموزان داشت. بررسی یافته‌های حاصل از پژوهش های مرتبط با مسأله نشان داد که آموزش های ترمیمی جهت درمان مشکلات بیان نوشتاری دانش آموزان با ناتوانی یادگیری به خصوص آموزش های راهبردهای فراشناختی می تواند

باست^{۱۱} (۱۹۷۳) به نقل از کرک^{۱۱} و چالفانت^{۱۱}، ترجمه ی رونقی و همکاران (۱۳۷۷) چندین مرحله ی ترمیمی برای کودکان با اختلال های بیان نوشتاری مطرح کرده است. بر طبق نظر مایکل باست اولین مرحله، ارایه تجربه دانش آموزان برای بازشناسی و ایجاد آگاهی از خطاهای نوشتاری می باشد. دومین مرحله عبارت است از سازمان دهی شفاهی افکار و ایده های خود درباره مطلب مورد نظر، سومین مرحله آموزش دانش آموزان برای نوشتن در یک سطح عینی پیشرفت به سمت پیچیدگی و انتزاع بیشتر، چهارمین مرحله دادن یک سؤال باز - پاسخ یا کلمه منفرد یا یک عنوان و اجازه دادن به دانش آموز برای نوشتن یک داستان .

اختلال در بیان نوشتاری به طور قابل ملاحظه‌ای در پیشرفت تمصیلی و دیگر فعالیت‌های روزانه‌ی زندگی که مستلزم مهارت های نوشتاری هستند، اثر می گذارد

شرمایر^{۱۳} و شلدون^{۱۴} (۱۹۸۵) به نقل از مریر (۱۹۹۳) یک راهبرد نوشتن به نام "PENS" طرح کردند بدین صورت که یک نوع جمله و عبارت کلیشه ای انتخاب کنند، کلماتی را که عبارت کلیشه ای را با هم جور کرده پیدا کنند، فعل و فاعل را جست و جو و بررسی کنند. این راهبرد دانش آموزان را آماده ی پاراگراف سازی می کند و آن را توسعه می دهد.

دو شیوه درمان که در این پژوهش مورد بررسی قرار می گیرد به نام TREE (مد بس)

برای دانش آموزان با ناتوانی یادگیری است که از پنج فرآیند شناختی (برنامه ریزی، سازمان دهی، نوشتن، ویرایش و اصلاح کردن) در آموزش استفاده می شود (که از مدل انگلرت (۱۹۹۰) گرفته شده است).

روش TREE (مد بس):

یکی دیگر از روش های آموزش بیان نوشتاری برای دانش آموزان با ناتوانی یادگیری است که از پنج فرآیند شناختی (برنامه ریزی، سازمان دهی، نوشتن، ویرایش و اصلاح کردن) در آموزش استفاده می شود. با این تفاوت که در مرحله ی برنامه ریزی از چهار مرحله ی دیگر به نام TREE استفاده می کنند و این روش تأکید بر خودنظم دهی و خود اظهاری مثبت (اسناد دادن فعالیت به خود) دارد که از مدل سکستون و همکاران (۱۹۹۸) گرفته شده است.

➤ منظور از راهبردهای شناختی در این پژوهش راهبردهای؛ برنامه ریزی، سازمان دهی، نوشتن، ویرایش و اصلاح کردن است که براساس روش POWER (بس نوا) با استفاده از مدل انگلرت (۱۹۹۰) مورد اجرا قرار می گیرد و مدل راهبرد خودنظم دهی در نوشتن با روش TREE (مد بس) توسط سکستون و همکاران (۱۹۹۸) استفاده می شود.

➤ منظور از اختلال بیان نوشتاری در این پژوهش؛ دانش آموزانی که از نظر بیان نوشتاری در برنامه ریزی، سازمان دهی، بسط و گسترش های معنی، ویرایش و اصلاح کردن متن نوشتاری اشکال دارند و به صورت معناداری از هنجار

شیوه های درمانی مناسب جهت اختلال بیان نوشتاری این دانش آموزان باشد.

تعریف متغیرها

اختلال بیان نوشتاری

در راهنمای آماری و تشخیص روانی، اختلال در بیان نوشتاری بدین گونه تعریف شده است. علامت اساسی اختلال بیان نوشتاری مهارت نوشتن است که براساس اجرای انفرادی آزمون استاندارد شده (یا ارزیابی کار در مهارت های نگارش) با توجه به سن تقویمی، هوش اندازه گیری شده و میزان آموزش فرد به طور قابل ملاحظه ای پایین تر از سطح مورد انتظار است (ملاک A). اختلال در بیان نوشتاری به طور قابل ملاحظه ای در پیشرفت تحصیلی و دیگر فعالیت های روزانه ی زندگی که مستلزم مهارت های نوشتاری هستند، اثر می گذارد (ملاک B). در صورت وجود نقص حسی، مشکلات موجود در مهارت های نوشتاری بیش از آن است که معمولاً همراه آن نقص مشاهده می شود (ملاک C). به طور کلی مشکلات متعددی در نوشتن انشاء نظیر خطاهای دستوری یا نقطه گذاری درون جمله ها، پاراگراف بندی ضعیف، خطاهایی در هجی کردن و دستخط ضعیف که در غیاب دیگر آسیب های بیان نوشتاری موجود باشد، این تشخیص داده نمی شود.

روش POWER (بس نوا):

یکی از روش های آموزش بیان نوشتاری

پایه‌ی پنجم ابتدای مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان می‌شود؟

۳. آیا تأثیر به دست آمده در اثر آموزش راهبردهای شناختی (بس نوا) و (مد بس) قابل تعمیم به شرایط و موقعیت‌های دیگر است؟

۴. کدام یک از روش‌های (بس نوا) و (مد بس) در درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه‌ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان مؤثر است؟

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه‌ی مورد نظر در این پژوهش عبارت است از کلیه‌ی دانش آموزان دختر پایه پنجم ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۸۳-۸۲ که حدود ۱۳۹۴۸ نفر می‌باشد.

نمونه‌ی مورد نظر: گروه آزمایشی دختر ۱۰ نفر (۲ گروه ۵ نفری) و گروه گواه هم ۱۰ نفر (۲ گروه ۵ نفری) می‌باشد که کمترین نمره را در پیش‌آزمون کسب کردند. روش نمونه‌گیری: روش نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت خوشه‌ای می‌باشد که طی چند

جامعه‌ی آماری خود عقب‌ترند و این افت به علت نارسایی در کنش‌وری حسی، حرکتی و هوشی نباشد که از طریق پرسشنامه تحلیل محتوی بیان نوشتاری (تهیه شده توسط محقق با توجه به مدل انگلرت ۱۹۹۰) سنجیده می‌شود.

ناتوانی یادگیری

اصطلاح ناتوانی یادگیری از یک اختلال زیست - عصب شناختی حکایت می‌کند که در آن مغز فرد به صورتی متفاوت کار می‌کند و یا ساختار متفاوتی دارد. این تفاوت‌ها بر ناتوانی فرد برای فکر کردن و یا به یاد آوردن تأثیر می‌گذارد. ناتوانی یادگیری بر توانایی شخص برای صحبت کردن، گوش کردن، خواندن، نوشتن، هجی کردن، استدلال، یاد آوردن، سازمان‌دهی اطلاعات و نیز انجام محاسبه‌های ریاضی تأثیر می‌گذارد (رمضانی، ۱۳۸۳).

هدف پژوهش

بررسی و مقایسه‌ی اثر بخشی و تعمیم‌دهی دو روش درمانی (بس نوا) و (مد بس) در درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه‌ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان می‌باشد.

سؤال‌های پژوهش

۱. آیا آموزش روش (بس نوا) باعث بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه‌ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان می‌شود؟
۲. آیا روش (مد بس) باعث بهبود در درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر

زبان فارسی دوره ی ابتدایی پایه ی پنجم می باشد که توسط گروه پژوهشی اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی (۱۳۷۷)، پژوهشکده تعلیم و تربیت تهیه و تدوین شده است که مجری طرح دکتر حسن پاشاشریفی بوده اند.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش آزمایشی استفاده می شود. به منظور برقراری رابطه ی علت - معلولی میان دو یا چند متغیر از طرح های آزمایشی استفاده می شود.

یافته های پژوهش

نتایج چند پژوهش در جداول ۱-۲-۳ آورده شده است.

سؤال ۱: آیا آموزش روش *POWER* در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری تأثیری دارد؟

جدول ۱. مقایسه ی میانگین و میانگین رتبه تفاضل نمرات پیش آزمون و پس آزمون روش *POWER* در گروه دختران

گروه	میانگین	میانگین رتبه	Z	P
کنترل	-۲/۶۰	۳	۲/۶۱	۰/۰۰۸
آزمایش	۹۱/۶۰	۸		

با توجه به اینکه Z محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد

مرحله انجام گرفت. بدین صورت که از بین نواحی پنج گانه اصفهان، یک ناحیه انتخاب (بنا به نظر کمیسیون تحقیقات، ناحیه چهار) و از میان مدارس دخترانه آن ناحیه، ۲ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد.

ابزار اندازه گیری

در پژوهش حاضر از چهار ابزار استفاده شد؛

۱. پنج فرم مختلف جهت آموزش روش ها و راهبردهای شناختی بیان نوشتاری الف) فرم برنامه ریزی ب) فرم سازمان دهی ج) فرم نوشتن د) فرم ویرایش ه) فرم اصلاح. پنج فرم مذکور توسط انگلرت (۱۹۹۰) در مورد آموزش راهبردهای شناختی در نوشتن طراحی شده است.

۲. پرسشنامه تحلیل محتوی بیان نوشتاری: این پرسشنامه شامل ۱۶ سؤال می باشد که جهت تحلیل محتوی بیان نوشتاری با توجه به پنج خرده فرآیند راهبرد آموزشی در نوشتن تهیه شده است که به صورت کمی نمره گذاری می شود. همسانی درونی این پرسشنامه در پژوهش آدم زاده (۱۳۸۰) از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد.

۳. آزمون راتر: پرسشنامه ارزیابی راتر، توسط مایکل راتر و همکارانش در سال (۱۹۶۷) ساخته شد. این پرسشنامه توسط معلمان مدرسه که فرصت زیادی برای مشاهده و مقایسه ی تعداد زیادی از رفتارهای کودکان را دارند تکمیل می شود.

۴. خرده آزمون و خواندن و املا ی فارسی این خرده آزمون قسمتی از آزمون پیشرفت تحصیلی

جدول ۳. مقایسه ی میانگین و میانگین رتبه تفاضل نمرات آموزش روش POWER در پس آزمون اول و دوم

آزمون	N	میانگین	میانگین رتبه	Z	P
پس آزمون اول	۵	۱۰۶/۸۵	۹/۳۳	۰/۷۸۶	۰/۴۳۲
پس آزمون دوم	۵	۱۰۹/۲۵	۱۱/۴۵		

با توجه به این که Z محاسبه شده در سطح $p < ۰/۰۵$ معنادار نبوده است. بنابراین تفاوت مشاهده شده بین میانگین رتبه نمرات پس آزمون اول و دوم روش POWER معنادار نیست. به عبارت دیگر تفاوتی بین پس آزمون اول و دوم نبوده است، یعنی نمرات پس آزمون دوم کمتر نشده است و این روش قابلیت تعمیم داشته است. سؤال ۱-۳: آیا تأثیر به دست آمده در اثر آموزش راهبردهای شناختی TREE (مد بس) قابل تعمیم به شرایط و موقعیت های دیگر است؟

جدول ۱-۳. مقایسه ی میانگین و میانگین رتبه تفاضل نمرات آموزش روش TREE در پس آزمون اول و دوم

آزمون	N	میانگین	میانگین رتبه	Z	P
پس آزمون اول	۵	۱۰۵/۸۰	۹/۷۵	۲/۲۵	۰/۰۲۴
پس آزمون دوم	۵	۱۱۱/۵۰	۱۰/۰۷		

بزرگتر می باشد بنابراین تفاوت بین میانگین رتبه ها از نظر آماری معنادار می باشد. به عبارت دیگر آموزش روش POWER در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری مؤثر بوده است.

سؤال ۲: آیا آموزش روش TREE (مد بس) باعث بهبود درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان می شود؟

جدول ۲. مقایسه ی میانگین و میانگین رتبه تفاضل نمرات پیش آزمون و پس آزمون روش TREE در گروه دختران

گروه	N	میانگین	میانگین رتبه	Z	P
کنترل	۵	۱/۰۰	۳	-۲/۶۱	۰/۰۰۸
آزمایش	۵	۶۳/۴۰	۸		

با توجه به اینکه Z محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۵ درصد بزرگتر می باشد بنابراین تفاوت بین میانگین رتبه ها از نظر آماری معنادار می باشد. به عبارت دیگر آموزش روش TREE در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری مؤثر بوده است.

سؤال ۳: آیا تأثیر به دست آمده در اثر آموزش راهبردهای شناختی POWER (مد بس) قابل تعمیم به شرایط و موقعیت های دیگر است؟

در درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری مؤثر بوده است.

بحث و نتیجه گیری

در جامعه امروزی نیاز به نوشتن و انتقال ایده، حتی با پیشرفت های الکترونیکی در زمینه ارتباطات مشهود است و از اهمیت بالایی برخوردار است. متأسفانه مشکلات نوشتن در بین دانش آموزان بسیار دیده می شود. بنابراین ضروری است که مدارس روی بیان نوشتاری دانش آموزان بیش از پیش توجه و سرمایه گذاری نمایی و به خصوص دانش آموزانی که ناتوانی یادگیری در زمینه بیان نوشتاری دارند.

در این پژوهش بررسی و مقایسه ی شیوه های درمان اختلال بیان نوشتاری در دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری مورد مطالعه قرار گرفته است. هدف از طرح حاضر بررسی و مقایسه ی شیوه های درمان اختلال بیان نوشتاری در دانش آموزان مبتلا به اختلال یادگیری پایه ی پنجم ابتدایی دختران شهر اصفهان در سال ۸۳-۸۲ می باشد.

تجزیه و تحلیل یافته های مربوط به سؤال اول پژوهش مبنی بر این که آیا آموزش روش POWER در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری تأثیری دارد؟ با توجه به Z مشاهده شده در سطح خطای بزرگتر از ۵ درصد تفاوت میانگین رتبه ها از نظر آماری معنادار بود. به عبارت دیگر آموزش روش

با توجه به این که Z محاسبه شده در سطح $p < 0/05$ معنادار بوده است. بنابراین تفاوت مشاهده شده بین میانگین رتبه نمرات پس آزمون اول و دوم روش TREE معنادار می باشد. به عبارت دیگر نمرات پس آزمون دوم بیشتر از پس آزمون اول بوده است و قابلیت تعمیم داشته است.

سؤال ۴. کدام یک از روش های POWER (بس نوا) و TREE (مد بس) در درمان اختلال بیان نوشتاری دانش آموزان دختر و پسر پایه ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری در شهر اصفهان مؤثرتر است؟

جدول مقایسه ی میانگین و میانگین رتبه نمرات روش TREE و POWER در درمان بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری

روش	N	میانگین رتبه	Z	P
POWER	۱۰	۴۰/۶۵	۱۹/۸۵	۰/۶۲۰
TREE	۱۰	۴۰/۸۰	۲۱/۴۳	

با توجه به این که Z محاسبه شده از مقدار بحرانی جدول در سطح ۵ درصد کوچکتر می باشد بنابراین تفاوت مشاهده شده بین میانگین رتبه نمرات روش POWER و روش TREE از نظر آماری معنادار نیست. به عبارت دیگر روش های POWER و TREE یکسان بوده است و

دلالت بر این دارند که آموزش راهبردهای فراشناختی در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان تأثیر معنی داری داشته است. علاوه بر آن آموزش راهبردهای فراشناختی در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان تأثیر معنی داری داشته است. علاوه بر آن آموزش راهبردهای فراشناختی قدرت تعمیم نیز داشته است که دانش آموزان می‌توانند این دو روش را در دیگر نوشته‌های خود به کار برند. از این رو نتایج پژوهش حاضر می‌تواند در مدارس، مراکز تربیت معلم به عنوان روش تدریس و کلینیک‌های اختلال یادگیری و مشاوره ای کاربرد داشته باشد.

بخشی از پیشنهادها

- در دوره ی پیش دبستان به مهارت‌های زبانی، توانایی گفتار، مهارت های حرکتی و تقویت حافظه که در بیان نوشتاری مؤثر است توجه شود.
- پیش نیازهای آموزش بیان نوشتاری مثل خواندن، درک مطلب، افزایش گنجینه‌ی لغات، انگیزه و اعتماد به نفس در تدریس رعایت شود.
- پرسش و پاسخ، آموزش تولید ایده و بارش ذهنی از پایه های پایین در تدریس مرییان مورد توجه قرار گیرد.
- درس انشا (بیان نوشتاری) به عنوان درس اصلی برای یاددهی دانش آموزان مورد توجه قرار گیرد.
- با توجه به مؤثر بودن این دو روش فراشناختی توصیه می‌شود در مراکز ضمن خدمت و تربیت معلم به عنوان چند واحد درسی برای دانشجویان تربیت معلم تدریس شود.

POWER در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری مؤثر بوده و کارایی این روش را می‌رساند. نتایج این روش با پژوهش انگلرت (۱۹۹۱) که بر روی دانش آموزان پایه ی چهارم و پنجم ابتدایی انجام داد، همخوانی دارد.

در مورد سؤال دوم پژوهش مبنی بر این که آیا آموزش روش TREE در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر پایه‌ی پنجم ابتدایی مبتلا به اختلال یادگیری تأثیری دارد؟ با توجه به Z مشاهده شده، تفاوت بین میانگین رتبه‌ها از نظر آماری معنادار بود. به عبارت دیگر آموزش روش TREE در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر مبتلا به اختلال یادگیری مؤثر بوده و کارایی این روش را می‌رساند. نتایج این روش با پژوهش سکستون و همکاران (۱۹۹۷) که بر روی دانش آموزان پایه ی پنجم و ششم ابتدایی که ناتوانی یادگیری داشتند انجام شد که بر روی توانایی نوشتن و اسنادها برای نوشتن تأثیر مثبت داشته است، همسویی دارد. به طور کلی تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که روش POWER (بس نوا) و TREE (مد بس) در بهبود بیان نوشتاری دانش آموزان دختر تأثیر مثبت داشته است و آموزش راهبردهای فراشناختی POWER و TREE قابلیت تعمیم دهی به شرایط و موقعیت‌های دیگر را داشته است. همین طور هر دو روش از نظر تأثیر در بهبود بیان نوشتاری یکسان بود. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های انگلرت (۱۹۹۱)، هالن بک (۱۹۹۵) و فلاور و هایز (۱۹۸۱) و سکستون و همکاران (۱۹۹۸) همسو بود. یافته‌ها

زیر نویس ها:

1. Palinscar	5. Pons	9. Dembo	13. Shermakher
2. Brown	6. Sudner	10. Mykele bust	14. Sheldon
3. Lerner	7. Kitsantas	11. Kirk	15. Englert
4. Zimmerman	8. Maclaflin	12. Chalfant	16. Harris

منابع:

- آوانسیان، اما (۱۳۷۷). نقش آموزش راهبردهای فراشناختی در درک مطلب و سرعت یادگیری دانش آموزان دختر مدارس دو زبانه مقطع راهنمایی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- انجمن روان پزشکی آمریکا (۱۹۹۴). راهنمای آماری و تشخیصی اختلالات روانی. (ویرایش چهارم). ترجمه ی محمد رضا نائینیان، محمد ابراهیم مداحی و اسماعیل بیابانگرد (۱۳۷۴). تهران، دانشگاه شاهد.
- در ویزه، زهره (۱۳۷۷)، تحصیلات فراشناخت. ماهنامه پرورشی وزارت آموزش و پرورش «تربیت»، ۱۴ (۳).
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۷۶). روش های تحقیق در علوم رفتاری، تهران، انتشارات آگاه.
- کاپلان، هارولد و سادوک، بنیامین (بی تا)، خلاصه ی روان پزشکی. ترجمه ی نصرت الله پور افکاری (۱۳۶۸). تبریز، ذوقی.
- کرک، سامونل و چالفانت، جمیز (بی تا). اختلالات یادگیری تحولی و تحصیلی. ترجمه ی سیمین رونقی، زینب خانجانی و مهین وثوقی رهبری (۱۳۷۷)، تهران، سازمان آموزش و پرورش استثنایی.
- گروه پژوهشی اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی (۱۳۷۷). آزمون پیشرفت تحصیلی زبان فارسی دوره ی ابتدایی و راهنمایی تحصیلی، راهنمای اجرا، نمره گذاری و تفسیر. تهران، پژوهشکده تعلیم و تربیت.
- نورمحمدی، فرحناز (۱۳۷۵). تأثیر راهبردهای شناختی و رایانه ای در کارآمدی نوشتاری نمونه ای از کودکان نارسا نویس. پایان نامه ی کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- والاس، جرالد و مک لافلین، جمیز ا. (بی تا). ناتوانی های یادگیری و مفاهیم ویژگی ها، ترجمه ی محمد تقی منشی طوسی (۱۳۷۰). مشهد، استان قدس رضوی.
- Englert, C.S. (1990). Unraveling the mysteries of writing through strategy instruction . In T. E. Scruggs & B. Y.L. wong (eds) , *Intervention research in learning disabilities* . New York: Speriger- verlag.
- Englert, C.S.,& marriage, T.V. (1991). Shared understandings : Structuring. The writing Enperience Through dialogue. *Journal of learning disabilities*, 10, 330-343.
- Lerner, L. W, (1996). *Learning disabilities: Theories, Diagnosis and teaching strategies*. 7th edition.
- Mereer . C.D. (1993). *Teaching student with learning problem*. Fourth edition.
- Sexton, M. Harris, K.R., & Garoham, S. (1998). Self regulated strategy development and the writing process: Effects on essay writing and attributions. *Exceptional children*, 64, 295-311.
- Sundere, D.L, & Kistants, A. (2004). “An Exploration of the psychology of the Examinee: Can Examinee self- regulation and test – talking motivation Predict consequential and Non – consequential (test performance)” . *Contemporary Education al Psychology*. V29, PP:6-26.
- Zimmerman, B.& Pons, N , (1990). “student differences in self – regulated learning” *Journal of Educational Psychology* . Vol 82, Issue 1 , PP. 51-59.